

ZACHODNIOPOMORSKI MONITORING DOSTĘPNOŚCI

Raport z badania zrealizowanego w ramach projektu:

„Dostępne NGO na Pomorzu Zachodnim”, finansowanego ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030

Spis treści

Wykaz skrótów	3
Wprowadzenie	4
Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi w zakresie poprawy dostępności	6
Zachodniopomorskie organizacje pozarządowe wobec dostępności	11
Gotowość do podjęcia działań na rzecz poprawy dostępności usług organizacji pozarządowych w 4 subregionach województwa zachodniopomorskiego	14
Subregion myśliborski	15
Subregion pyrzycki	15
Subregion drawski	15
Subregion kołobrzeski	15
Podsumowanie	16

Wykaz skrótów

BIP - Biuletyn Informacji Publicznej;

CAWI - wywiad internetowy wspomagany komputerowo (Computer Assisted Web Interview), badania prowadzone za pomocą ankiety elektronicznej do samodzielnego wypełniania przez Internet;

FGI - zogniskowane wywiady grupowe (badania fokusowe FGI - Focus Group Interview), to dyskusja prowadzona przez moderatora w grupie celowo dobranych osób (min. 6, maks. 12 osób). Dyskusja jest skoncentrowana wokół określonego tematu bądź kilku tematów;

IDI - wywiad przeprowadzony osobiście przez moderatora z pojedynczym respondentem (IDI - Individual In-depth Interview);

NGO - organizacje pozarządowe - osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną; niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy o finansach publicznych lub przedsiębiorstwami, instytutami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi; nie działające w celu osiągnięcia zysku, w tym w szczególności fundacje i stowarzyszenia;

UDC – Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 roku o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych;

UJM – Ustawa 19 sierpnia 2011 roku o języku migowym i innych środkach komunikowania się;

UZD – Ustawa z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;

Wprowadzenie

Projekt „Dostępne NGO na Pomorzu Zachodnim” jest finansowany ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030 „Standardy NGO bez barier”.

Integralną częścią projektu jest monitorowanie współpracy międzysektorowej NGO i JST w zakresie wdrażania przepisów dotyczących zapewnienia dostępności. W ramach zadania przeprowadzono badania ankietowe skierowane do JST (metoda CAWI) w celu określenia (1) gotowości uwzględniania minimalnych wymogów dostępności oraz dostępu alternatywnego osobom ze szczególnymi potrzebami w realizowanych zadaniach publicznych; (2) gotowości do zapewnienia architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej dostępności.; (3) merytorycznego przygotowanie organizacji do zapewnienia dostępności w realizowanych zadaniach publicznych.

Z użyciem tej samej metody ankiety internetowej (CAWI) zwrócono się do organizacji pozarządowych (JST) z prośbą o określenie swojej obecnej sytuacji w zakresie dostępności siedziby oraz świadczonych usług dla obecnych i potencjalnych klientów organizacji. Respondentów zapytano także o plany dostosowania się organizacji do wymogów dostępności w najbliższym czasie.

Ponadto zrealizowano badanie jakościowe w 4 subregionach województwa zachodniopomorskiego na temat występujących barier dostępności, możliwości przyjęcia zasad uniwersalnego projektowania oraz gotowości do certyfikowania dostępności. Badanie obejmowało wywiady grupowe oraz indywidualne.

Wywiady grupowe zrealizowano zgodnie z metodologią „Kawiarenek Obywatelskich”. Odbyły się cztery spotkania: 18 października 2023 roku w Barlinku, 25 października 2023 roku w Pyrzycach, 18 listopada 2023 roku w Siemczynie oraz 21 listopada 2023 roku w Kołobrzegu. W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz samorządów terytorialnych z obszaru powiatów myśliborskiego, pyrzyckiego, drawskiego i kołobrzeskiego.

Zgodnie z formułą "Kawiarenki Obywatelskiej, spotkania były nakierowane na przeprowadzenie wstępnej debaty na temat dostępności realizowanych przez organizacje pozarządowe usług publicznych dla klientów o specjalnych potrzebach. W pierwszej fazie spotkań prezentowano założenia realizowanego projektu oraz omawiano zagadnienia prawno-formalne, dotyczące dostępności w działalności zachodniopomorskich NGO'sów. W kolejnej fazie spotkania

uczestnicy mogli się wypowiedzieć i skomentować stanowiska innych organizacji w tej bardzo ważnej, a ze względu na konieczność ponoszenia nakładów finansowych, także bardzo trudnej kwestii. Podczas ostatniej fazy spotkania uczestnicy mogli potwierdzić zainteresowanie udziałem w projekcie wypełniając przygotowaną ankietę. W spotkaniach uczestniczyło od 9 do ponad 30 organizacji pozarządowych.

Raport został przygotowany zgodnie z wytycznymi dla dokumentów cyfrowych WCAG 2.1. Dla lepszej przejrzystości zastosowano czcionkę Open Sans, która stosowana jest w portalu GOV.PL.

Włodzimierz Durka, maj 2024 r.

Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi w zakresie poprawy dostępności

Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi napotyka na szereg trudności i barier. Wykaz tych utrudnień prezentują m.in. M. Dutkiewicz i G. Makowski w ekspertyzie przygotowanej przez Instytut Spraw Publicznych¹. Autorzy wskazują na trzy zasadnicze problemy utrudniające politykę podnoszenia jakości współpracy międzysektorowej. Zasadniczy problem wynika z nierówności stron współpracy. Obecnie brak jest płaszczyzny, na której zaistnieje równość misji pełnionej przez organizację pozarządową z legitymizacją demokratyczną władzy samorządowej. Zrównanie perspektyw winno nastąpić w warstwie aksjologicznej - uznania wspólnych działań na rzecz dobra wspólnoty terytorialnej i całego społeczeństwa. "W warstwie politycznej - jak piszą autorzy - działania takie powinny skupiać się przede wszystkim na: wzmocnieniu podmiotowości organizacji pozarządowych poprzez zdecydowane promowanie trybu powierzania zadań publicznych (zamiast ich wspierania); przełamaniu lokalnych monopolii samorządowo-pozarządowych poprzez promowanie konkurencyjności w obrębie trzeciego sektora oraz finansowaniu wzmacniającym zasoby organizacji pozarządowych.

Jako drugi powód braku zauważalnej poprawy jakości współpracy wskazano na niedostatek kultury współpracy. Niedostateczne są działania obejmujące promowanie wzajemnego poznawania się i zrozumienia odmiennych perspektyw przedstawicieli organizacji pozarządowych i władz samorządowych. Autorzy proponują prowadzenie wspólnych szkoleń, programy wymiany pracowników, wolontariuszy, stażystów oraz promowaniu regularnych spotkań obu stron, poświęconych ocenie współpracy.

Po trzecie wreszcie, we współpracy organizacji pozarządowych z władzami samorządowymi nieobecni są radni, którzy jako przedstawiciele organów stanowiących mogliby w istotny sposób wpływać na zakres współpracy międzysektorowej. W tym przypadku konieczna jest nowelizacja istniejących przepisów, która mogłaby wymusić zmianę sytuacji.

Dodatkowym wyzwaniem podnoszenia współpracy międzysektorowej na wyższy poziom jest jej dotychczasowe traktowanie jako obszaru peryferyjnego w działaniach systemowych samorządu terytorialnego. Z jednej strony konieczne

---

¹ M. Dutkiewicz, G. Makowski, *Współpraca między organizacjami pozarządowymi i administracją samorządową. Problemy, wyzwania i rekomendacje*, Warszawa 2011.

jest uproszczenie współpracy na poziomie gminnym tak, aby możliwe było w sposób prosty wdrażanie dobrych praktyk przez pojedyncze podmioty, a z drugiej strony stwarzanie klimatu i procesu włączania jak największej liczby organizacji pozarządowych na poziomie powiatowym i regionalnym, zwłaszcza w trakcie ustalania strategicznych priorytetów rozwoju wspólnot terytorialnych, decyzji dotyczących rozwoju infrastruktury społecznej oraz – generalnie – kierunków współpracy międzysektorowej.

Wskazane płaszczyzny nieprzystawania sektora pozarządowego z administracją samorządową znajdują swoje skutki w odniesieniu do lokalnej polityki dostępności. Bardzo wyraźnie widać tu wskazane już kilkanaście lat temu problemy efektywnej współpracy: nierówność stron, niedostatek kultury współpracy oraz nieobecność we współpracy samorządowych organów stanowiących.

Opanowanie przez organizacje pozarządowe standardów dostępności stanowi istotne wzmocnienie instytucjonalne sektora obywatelskiego. Spełnienie procedur przyczyni się do podniesienia świadomości zarówno w odniesieniu do zadań publicznych, realizowanych przez te podmioty na zlecenie sektora publicznego (zgodnie z obowiązującym prawem jest to obowiązek od dnia 6 września 2021 roku), jak i w każdej innej sferze ich funkcjonowania (np. zatrudnianie osób ze szczególnymi potrzebami i przygotowywanie dla nich stanowisk pracy). Działania te mają doprowadzić do zapewnienia jak najwyższego standardu obsługi klientów w ramach realizowanych przez NGO zadań publicznych, ale także stworzyć warunki godnego zatrudnienia dla osób ze szczególnymi potrzebami, pracującymi na rzecz tych organizacji.

Z punktu widzenia celów realizowanego projektu „Dostępne NGO na Pomorzu Zachodnim” ważne jest poznanie rzeczywistego zaangażowania jednostek samorządu terytorialnego we wsparcie organizacji pozarządowych we wdrożeniu zasad dostępności. Informacji na ten temat dostarczają wyniki przeprowadzonego sondażu internetowego.

Z prośbą o udzielenie odpowiedzi na pytania kwestionariusza zwrócono się do wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z obszaru województwa zachodniopomorskiego – łącznie do 134 jednostek. W tej liczbie znalazło się 21 powiatów (w tym 3 grodzkie – Szczecin, Koszalin i Świnoujście – oraz 18 ziemskich) i 113 gmin (w tym 11 gmin miejskich, 55 gmin miejsko-wiejskich, 47 gmin wiejskich). Na 134 wysłanych zaproszeń otwarto ich jedynie 67 (52%). Mniej, bo 54 respondentów otworzyło przesłane ankiety, zaś ostatecznie wypełniło je 36 respondentów.

Uzyskany wskaźnik zwrotu (liczba wysłanych zaproszeń/liczba wypełnionych ankiet) wnosi więc zaledwie 27%, co już samo w sobie jest ciekawym wskaźnikiem peryferyjności znaczenia problematyki dostępności oraz działalności organizacji pozarządowych w działaniach samorządu terytorialnego.

Spośród dużych miast będących na prawach powiatu na ankietę odpowiedział jedynie Szczecin, zaś na 18 starostw ziemskich odpowiedziało 5 (w Gryfinie, Kołobrzegu, Sławnie, Stargardzie i Policach). Spośród gmin miejskich i miejsko-wiejskich odpowiedziało 15 jednostek (Barlinek, Czaplinek, Drawno, Gryfice, Kamień Pomorski, Łobez, Maszewo, Mirosławiec, Moryń, Police, Połczyn Zdrój, Sławno, Sianów, Sławno, Złocieniec) oraz 17 gmin wiejskich (Białogard, Bierzwnik, Dobrą, Dygowo, Karnice, Kozielice, Krzęcin, Marianowo, Przelewice, Przybiernów, Sławno, Stara Dąbrowa, Szczecinek, Świdwin, Osina, Przybiernów, Wierzchowo). Spośród wymienionych samorządów w dwóch przypadkach ankiety zostały wypełnione częściowo.

Zgodnie z rozwiązaniami ustawowymi jednostki samorządu terytorialnego do spraw niepełnosprawności mogą powoływać koordynatorów lub zespoły. Spośród 36 nadesłanych ankiet, 29 wskazuje na rozwiązanie pierwsze - funkcjonowanie koordynatora ds. niepełnosprawności. W 8 jednostkach powołano zespoły ds. dostępności, przy czym w jednej jednostce poza koordynatorem funkcjonuje jednocześnie zespół. W jednej z gmin koordynacja dostępności prowadzona jest jako usługa zlecona przez podmiot zewnętrzny.

Generalnie sposób koordynacji działań na rzecz dostępności jest w poszczególnych jednostkach odmienny, co w dużej mierze wynika z dużego zakresu merytorycznego i formalnego kwestii dostępności, która obejmuje jej trzy aspekty: architektoniczny, cyfrowy i informacyjno-komunikacyjny. W rezultacie występują też takie sytuacje, kiedy w jednostkach samorządowych występuje 2-3 koordynatorów odpowiadających za poszczególne obszary dostępności, np. osoba z działu infrastruktury lub budownictwa odpowiada za dostępność architektoniczną, informatyk za dostępność cyfrową, zaś osoba z działu promocji odpowiada za dostępność informacyjno-komunikacyjną.

Dodatkowo kwestie dostępności komplikuje wielkość podmiotu. Dla przykładu w Gminie Szczecin w każdej z ponad 100 jednostek podległych wyznaczono osobę odpowiedzialną za dostępność, a rolą koordynatora w Urzędzie Miejskim jest współdziałanie jedynie z wydziałami branżowymi. W rezultacie osoby odpowiadające za dostępność w jednostkach komunalnych współpracują z koordynatorem za pośrednictwem swego wydziału branżowego.

Z przedstawionego zestawienia wynika niezbicie, że współpraca jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi w zakresie dostępności nie są ich priorytetami. Wnika to z faktu, że samorządy mają do wykonania bardzo duże i złożone zadanie związane z posiadaną infrastrukturą i realizowanymi zadaniami wobec mieszkańców. Wypełnienie wszystkich wymogów związanych z dostępnością należy liczyć na wiele lat i samorząd są tego w pełni świadome.

Ogrom podejmowanych zadań przekłada się na przyjmowaną filozofię zarządzania dostępnością. Najczęściej (16 przypadków - 44,5%) wszelkie działania w jednostkach podległych są koordynowane na poziomie urzędu. W pozostałych przypadkach spotykamy się z różnymi formami delegowania zadań: w 10 samorządach (27,8%) we wszystkich jednostkach są wyznaczone osoby ds. dostępności, 3 gminach osoby takie są wyznaczone w większości jednostek, zaś w 5 innych - osoby odpowiedzialne za zapewnienie dostępności są jedynie w niektórych jednostkach podległych samorządowi. Nie rzadkie są przypadki, kiedy koordynator powołany jest jedynie w urzędzie gminy, w ośrodku pomocy społecznej i domu kultury. Na podstawie badania trudno jest cokolwiek powiedzieć na temat sytuacji w jednostkach oświatowych podległych samorządowi.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące posiadania przez samorząd aktualnego „Planu działania na rzecz poprawy jakości dostępności” 19 respondentów potwierdziło posiadanie takiego planu, zaś 17 (47,2%) zaprzeczyło, ab ich jednostki posiadały aktualny dokument. Tymczasem ustawa z 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami wprowadza obowiązek sporządzenia planu działania na rzecz poprawy zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami przez te podmioty publiczne, które zgodnie z ustawą wyznaczyły koordynatora do spraw dostępności.

W kolejnych pytaniach poproszono respondentów o udzielenie odpowiedzi na temat ocen działań lokalnych organizacji pozarządowych na rzecz poprawy jakości dostępności wobec swoich klientów. Pytanie odnosiło się do trzech sfer dostępności (architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej), a odpowiedzi mogły zawierać oceny od „bardzo dobrze”, „dobrze”, „trudno powiedzieć”, „źle” po „bardzo źle”.

Respondenci wyraźnie dystansowali się wobec przedmiotu oceny. Najczęstszą odpowiedzią było stwierdzenie „trudno powiedzieć”, które wyraziło od 19 do 21 respondentów w poszczególnych sferach (od 53 do 58%). Mimo wszystko przeważają jednak opinie pozytywne. O tym, że sytuacja jest bardzo dobra lub

dobra stwierdziło od 10 do 13 respondentów (28-36%), zaś ocena zła lub bardzo zła została wyrażona przez 4-5 respondentów (11-14%).

Oceny poszczególnych sfer nie są silnie zróżnicowane, ale warto zauważyć, że najlepiej oceniana jest sytuacja w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej, a najgorzej w sferze cyfrowej działalności organizacji pozarządowych.

Tylko nieliczne samorzady, jak wynika ze zgromadzonych danych, w postępowaniach konkursowych na realizację zadań przez organizacje pozarządowe dopuszczają dostęp alternatywny. Tego rodzaju działania podejmuje jedynie 8 samorządów. Postępowania takie dotyczą m.in. organizowania zajęć sportowych dla osób z niepełnosprawnościami, przeprowadzenie transmisji on-line, przygotowania materiałów drukowanych, zapisów uwzględniających w ofercie udział osób niepełnosprawnych czy też udziału osoby asystującej. Jednak zdecydowana większość samorządów (28 respondentów - 78%) nie stosuje w postępowaniu konkursowym dostępu alternatywnego.

O stanie współpracy JST z NGO najlepiej zaświadcza odpowiedzi na pytanie dotyczące współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi przy planowaniu działań na rzecz poprawy jakości dostępności wobec osób ze szczególnymi potrzebami. Jedynie 13 respondentów (36%) potwierdza taką praktykę, zaś większość - 23 respondentów (64%) - szczerze przyznaje, że takiej współpracy nie realizuje.

Wiele do myślenia dają odpowiedzi na pytanie dotyczące oceny współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi w wyróżnionych obszarach działań na rzecz dostępności. Respondenci mogli odnieść się do 4 sfer: 1) współpracy związanej z bezpośrednim wsparciem osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do informacji o danym podmiocie i usługach jakie świadczy; 2) współpracy z NGO przy tworzeniu i wprowadzaniu planu na rzecz poprawy jakości dostępności; 3) współpracy przy weryfikacji przestrzegania zasad dostępności, oraz 4) współpracy przy monitorowaniu, czy dana organizacja pozarządowa zapewnia dostępność zgodnie z ustawą.

Generalnie pozytywne oceny współpracy przeważają nad negatywnymi. Oceny pozytywne obejmują od 8 do 15 odpowiedzi, zaś negatywne od 1 do 2 opinii. Bardziej zastraszające są jednak odpowiedzi typu „trudno powiedzieć” czy "brak współpracy". W pierwszym przypadku wypowiedzi takie wybrało od 13 do 19 osób, zaś w drugim od 6 do 7. Można stąd przyjąć, że traktowane tego rodzaju

odpowiedzi łącznie zaświadczać o bardzo niskim poziomie współpracy międzysektorowej w wymienionych obszarach.

Wyrażoną tutaj opinię potwierdzają odpowiedzi na kolejne pytanie dotyczące ogólnej oceny współpracy JST z organizacjami pozarządowymi w 3 wymiarach dostępności. Odpowiedzi "trudno powiedzieć" stanowią około 40% wszystkich ocen (14-15 odpowiedzi), zaś o „braku współpracy” twierdzi 8-9 respondentów (22-25% odpowiedzi). Można stąd wyciągnąć wniosek, że w większości samorządów (około 65%) nie ma jakiegokolwiek współpracy z Trzecim Sektorem w zakresie dostępności.

Wreszcie kwestie finansowe. Jedynie od 7 do 9 samorządów przewiduje dla organizacji pozarządowych wsparcie finansowe w poprawie ich dostępności. Dotyczy to ustawowo wyróżnionych obszarów dostępności architektonicznej (8 samorządów), cyfrowej (7 samorządów) oraz informacyjno-komunikacyjnej (9 samorządów). Z przedstawionego zestawienia wynika, że 27-29 samorządów (75-80%) nie wspiera finansowo organizacji pozarządowych w żadnym wymiarze dostępności.

Podsumowując tę część badania należy stwierdzić, że samorzady w niewielkim stopniu dostrzegają organizacje pozarządowe jako partnera w podnoszeniu jakości dostępności.

Spójrzmy teraz na organizacje pozarządowe – jak one widzą kwestie dostępności w swojej działalności.

Zachodniopomorskie organizacje pozarządowe wobec dostępności

6 września 2021 roku weszły w życie przepisy zobowiązujące podmioty publiczne, zlecające zadania organizacjom pozarządowym oraz podmiotom gospodarczym, aby ich realizatorzy zapewniali dostępność na zasadach określonych ustawami przyjętymi w 2019 roku.

Przepis ten stwarza określone zobowiązania na organizacje pozarządowe, realizujące zadania zlecane przez samorząd terytorialny lub administrację publiczną, czy też realizujące projekty finansowane ze środków budżetowych lub Unii Europejskiej.

W celu dopełnienia obrazu działań na rzecz dostępności, oprócz przewidzianych w projekcie badań dotyczących opinii przedstawicieli JST na temat współpracy z organizacjami pozarządowymi, dodatkowo przeprowadzono badania samych organizacji pozarządowych. Celem badania było zdiagnozowanie ich sytuacji

w zakresie dostępności oraz gotowości do uczestnictwa w zaplanowanych w projekcie działaniach.

Ankieta zrealizowana została przy użyciu techniki CATI. Zaproszenie do udziału w badaniach skierowano do 378 organizacji pozarządowych, które są członkami Zachodniopomorskiego Forum Organizacji Społecznych oraz innych organizacji, z którymi wcześniej współpracowano. Na zaproszenie odpowiedziało jedynie 13 organizacji. Wskaźnik zwrotów wnosi więc jedynie 3,4% (stosunek wysłanych zaproszeń/wypełnione ankiety), co oznacza, że jest wielokrotnie niższy niż wskaźnik zwrotów w jednostkach samorządu terytorialnego, który wynosił 27%.

Już ten wynik skłania do wyciągnięcia wielu wniosków.

Po pierwsze, zaświadczać może o znacznym wykluczeniu cyfrowym organizacji pozarządowych. Nie jest tajemnicą, że organizacje pozarządowe, zwłaszcza działające w środowisku małomiasteczkowym i wiejskim „starzeją się”. Brak jest transmisji, włączania młodych osób do aktywności w organizacjach pozarządowych. W zarządach tych organizacji są osoby powyżej 50 roku życia. Często są to aktywiści z początku lat dziewięćdziesiątych, którzy mają obecnie ponad 65-75 lat. Nietrudno więc zrozumieć, że nie posiadają odpowiednich umiejętności cyfrowych, wypełnienie ankiet może być po prostu trudne technicznie.

Po drugie, ważną kwestią jest pojmowanie samej dostępności. Dla wielu organizacji pozarządowych stanowi ona wręcz niewyobrażalne wyzwanie, które przekracza nie tylko wyobrażenie techniczne, finansowe i organizacyjne, ale także mentalne.

Po trzecie wreszcie, wobec występujących bieżących problemów i wyzwań, kwestia dostępności stanowi czynnik peryferyjny dla bieżącej i strategicznej działalności organizacji. O wiele ważniejszą kwestią jest zapewnienie dochodów dla prowadzonej działalności, utrzymanie pozycji na rynku świadczonych usług, zapewnienie rozwoju kadrowego i technicznego, niż bardzo kosztowne działania w zakresie dostępności.

Przedstawionych poniżej wyników badania ankietowego nie można w żadnym wypadku traktować jako reprezentatywnych. Sama wielkość próby dyskwalifikuje takie podejście. Uznano jednak, że uzyskane rezultaty mogą być świetną ilustracją dla wyzwań stojących przed wykonawcami projektu.

Na ankietę odpowiedziały organizacje pozarządowe o względnie dobrej sytuacji w zakresie dostępności architektonicznej. Respondentów poproszono o

odniesienie się wyłącznie do pomieszczeń i kondygnacji zajmowanych przez organizację pozarządową, z uwzględnieniem drogi dojścia do siedziby.

Zdecydowana większość, bo 11 respondentów stwierdziło, że wejście do obiektu jest wolne od barier, drzwi mają przynajmniej 90 cm szerokości i można je otworzyć bez użycia znacznej siły. W 6 organizacjach w obiektach zapewniono informację na temat rozkładu pomieszczeń w formie wizualnej.

Informację na temat rozkładu pomieszczeń w formie dotykowej (tyflomapa, plan pomieszczeń) lub głosowej (infokiosk, nagranie audio, beacony), zapewniono jedynie w 3 organizacjach (ewentualnie jest upoważniony pracownik, do którego obowiązków należy udzielanie informacji klientom).

W 6 obiektach, w których działają badane organizacje pozarządowe zapewniono wolne od barier przestrzenie komunikacyjne poziome i pionowe, zaś w 8 organizacjach jest zapewniony dostęp dla osób poruszających się na wózku do wszystkich pomieszczeń (z wyłączeniem technicznych).

Odnosnie pytania nt. dostępności przynajmniej jednej dostępnej toalety na każdej kondygnacji, pozytywnie odpowiedziało 12 respondentów. Z kolei wszyscy respondenci (13) potwierdzili także możliwość wstępu do obiektu pozwalającą na poruszanie się po nim osobie z psem asystującym. Nieco mniej, bo 9 respondentów potwierdziło, że w obiekcie obowiązuje szczegółowa procedura ewakuacji, wskazująca w jaki sposób prowadzona jest ewakuacja lub ratowanie osób o szczególnych potrzebach, przebywających na terenie budynku.

Kolejną kwestią poruszaną w badaniu była dostępność cyfrowa. Respondentów zapytano o możliwości zapewnienia komunikacji z klientem z wykorzystaniem środków wspierających proces komunikowanie się. Z poczty elektronicznej korzystają wszystkie 13 organizacji pozarządowe. Z SMS lub MMS 11 organizacji, komunikacji audiowizualnej - 6, komunikatorów internetowych - 10, formularza na stronie internetowej – 8 organizacji pozarządowych.

5 organizacji zapewnienia dostęp do usługi tłumacza na miejscu, 8 - zapewnia tłumaczenia przez strony internetowe (komunikatory), a w jednej organizacji używana jest aplikacja do tłumaczenia Polskiego Języka Migowego.

Równie dobrze przedstawia się dostępność komunikacyjno-informacyjna. W 10 organizacjach pozarządowych w obiekcie jest wyznaczony punkt informacyjny, informacja lub recepcja. Dwa z tych obiektów posiada pętlę indukcyjną. Jednak tylko 3 organizacje na stronie internetowej podmiotu posiadają plik elektroniczny, zawierający tekst odczytywalny maszynowo, opisujący zakres działalności danego podmiotu, a tylko w jednej organizacji na stronie

internetowej podmiotu znajduje się nagranie w Polskim Języku Migowym opisujące zakres działalności danego podmiotu. Wreszcie tylko 5 organizacji na stronie internetowej posiada informację w tekście łatwym do czytania, opisującą zakres działalności danego podmiotu.

Należy podkreślić, że respondentami były głównie organizacje działające w obszarze niepełnosprawności. Z naszych obserwacji wynika, że organizacje działające na rzecz innych klientów mają o wiele gorsze warunki działania we wszystkich sferach dostępności.

Gotowość do podjęcia działań na rzecz poprawy dostępności usług organizacji pozarządowych w 4 subregionach województwa zachodniopomorskiego

Badania jakościowe oraz działania animacyjne i rekrutacyjne przeprowadzono w drugiej połowie 2023 roku. Subregiony dobrano celowo, ze względu na ich charakter społeczno-gospodarczy oraz ze względu na skład oraz aktywność lokalnych organizacji pozarządowych.

Subregion myśliborski składa się z czterech gmin wchodzących w skład powiatu myśliborskiego, a do reformy administracyjnej w 1999 roku były przynależne do województwa gorzowskiego. W stosunku do innych powiatów ziemskich Pomorza Zachodniego, powiat myśliborski charakteryzuje się wciąż znacznym zatrudnieniem w przemyśle oraz rozwiniętą infrastrukturą społeczną.

Z kolei subregion pyrzycki, składający się z 2 gmin miejsko-wiejskich (Lipiany, Pyrzyce) oraz 4 gmin wiejskich (Bielice, Kozielice, Przelewice, Warnice) ma charakter zdecydowanie rolniczy. Na jego obszarze są zlokalizowane jedne z najżyźniejszych gleb w Polsce, a użytki rolne stanowią aż 78% powierzchni powiatu. W powiecie występuje znaczna aktywność kół gospodyń wiejskich oraz organizacji rolniczych.

Subregion drawski położony w centralnej części województwa to obszar zrestrukturyzowanych dawnych państwowych gospodarstw rolnych o dużych walorach krajobrazowych i turystycznych. Powiat obejmujący 4 gminy miejsko-wiejskie (Czaplinek, Drawsko Pomorskie, Kalisz Pomorski i Złocieniec) oraz 1 wiejską (Wierzchowo) dotykają znaczne problemy społeczno-demograficzne, charakterystyczne dla obszarów popegeerowskich.

Jako czwarty subregion wskazano powiat kołobrzeski, który charakteryzuje się wysoką atrakcyjnością inwestycyjną oraz dodatnim saldem migracyjnym. Położony nad Morzem Bałtyckim stanowi subregion o dużej aktywności

organizacji pozarządowych, działających na rzecz poprawy sytuacji socjalnej, kulturalnej, a przede wszystkim zdrowotnej swoich mieszkańców, czemu sprzyja bogata infrastruktura medyczna i uzdrowiskowa.

Subregion myśliborski

Akces do projektu zgłosiło 8 organizacji pozarządowych. Są to: Uniwersytet Trzeciego Wieku w Barlinku, Organizacja Przedsiębiorców w Barlinku, Myśliborski Uniwersytet Trzeciego Wieku, Związek Dzieci Wojny w Myśliborzu, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Myślibórz, Rada Seniorów Myślibórz, "Stowarzyszenie "Bratek" w Barlinku oraz Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Zawodowej WABAR w Barlinku.

Subregion pyrzycki

W powiecie pyrzyckim podczas Kawiarenki Obywatelskiej aktywność wykazały następujące organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie Pracujemy Razem, Stowarzyszenie Coolturalni, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Pyrzycach, Uniwersytet Trzeciego Wieku w Pyrzycach oraz Europejski Klub Seniora w Pyrzycach.

Subregion drawski

Organizacje pozarządowe składające akces do projektu zlokalizowane w subregionie drawskim (wkraczającym poza granice administracyjne powiatu drawskiego) charakteryzują się przewagą stowarzyszeń o charakterze społeczno-kulturowym. Wśród aplikantów znalazło się Stowarzyszenie Historyczno-Kulturalne Tempelburg z Czaplinka, Stowarzyszenie Archeologiczno-Historyczne "Kamienne Kręgi" Stare Kaleńsko, Złocieniecki Uniwersytet Trzeciego Wieku, Stowarzyszenie Muzeum PGR w Drawsku Pomorskim oraz Stowarzyszenie Stacja Kultura Borne Sulinowo, Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Dzieci i Rodziny Familia z Drawska Pomorskiego, Fundacja Skarb Pomorza z Kołobrzegu, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Pojezierze Razem, Stowarzyszenie Nasza Świerczyna oraz Stowarzyszenie Bastion Czaplinek.

Subregion kołobrzeski

Kołobrzeska specyfika Trzeciego Sektora charakteryzuje się naciskiem na kwestie zdrowia psychicznego. Aplikantami do projektu są trzy stowarzyszenia o ogromnych osiągnięciach i możliwościach: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną - Koło w Kołobrzegu, Stowarzyszenie Użytkowników Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej oraz ich Rodzin i Przyjaciół „FENIKS” W Kołobrzegu, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy "Okruszek" w Kołobrzegu.

Podsumowanie

Z powodu zmniejszenia budżetu na realizację badania ograniczono się do pasywnych metod gromadzenia danych. Wpłynęło to bezpośrednio na jakość zgromadzonego materiału empirycznego. O ile obraz współprac jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju jakości dostępności można, mimo tych ograniczeń, uznać za reprezentatywny, to dane dotyczące sytuacji organizacji pozarządowych na tej niwie są dalece niezadawalające. Wynika to z faktu, że w badaniach uczestniczyły tylko te podmioty, które tego chciały.

Ogólny obraz współpracy międzysektorowej w zakresie dostępności jest jednak dalece niezadawalający. Należy ponownie podkreślić, że samorządy w niewielkim stopniu dostrzegają organizacje pozarządowe jako partnera w podnoszeniu jakości dostępności. Mniej niż jedna czwarta samorządów uczestniczących w badaniu była gotowa do współfinansowania dostępności w organizacjach pozarządowych. Można generalnie odnieść wrażenie, że współpraca międzysektorowa w ostatnich latach uległa dalszemu regresowi.

Pozytywnym aspektem przeprowadzonych badań jest wysoka gotowość organizacji pozarządowych do włączenia się w działania na rzecz poprawy jakości dostępności. W trakcie przeprowadzonych spotkań w czterech subregionach akces do projektu wraziło blisko 30 organizacji pozarządowych.